

9.11.2022

Tarja Tenkula, Mari Sjöström, Minna Lindberg, Essi Ratia

Maa- ja metsätalousministeriö

Kouluruuan kehittämisohjelma

Lausuntopyyntönnö 21.10.2022 VN/21882/2021

Lausunto: Kouluruuan kehittämisohjelma luonnoksesta

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää Kuntaliitolta lausuntoa Kouluruuan kehittämisohjelma- luonnoksesta, jolla halutaan kehittää kouluruokailua perusopetuksessa ja toisella asteella.

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta esittää kantansa kehittämisohjelmasta. Kehittämisohjelman tavoitteena on lisätä kouluruuan arvostusta ja kouluruokailuun osallistumista sekä kehittää kouluruokailuun liittyviä käytäntöjä. Ohjelmassa on etsitty ratkaisuja, joiden pohjalta välipala voidaan tuoda osaksi kouluruokailua. Lisäksi ohjelmalla pyritään parantamaan kouluruuan kotimaisuusastetta, terveellisyttä ja ekologisuutta sekä kehittämään tasa-arvoista ja yhteisöllistä kouluruokailua

Kouluruokaohjelmaan on liitetty myös käytännön esimerkkejä kouluruokailua edistävästä toimenpiteistä. Niiden tavoitteena on kannustaa kuntia tai kouluja soveltamaan kehittämistoimia omaan arkeen sopiviksi käytännöiksi. Kouluruokailun paikallinen kehittäminen on tärkeää kansallista terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä sekä opetuksen ja kasvatuksen tavoitteita tukevaa toimintaa.

Ruoka on konkreettinen asia, jolla voidaan havainnollistaa kestävän kehityksen tavoitteita ja johon jokainen yksilö vaikuttaa. Ruokajärjestelmän tunteminen lisää ymmärrystä ruuantuotannosta ja siihen liittyvistä kestävyden ja eettisyyden näkökulmista. Ruokakasvatuksella voidaan edistää kestävyssiirtymää. Koulun henkilöstö työstää ja pohtii asioita yhdessä oppilaiden, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa ja lisää ymmärrystä kestävästä tulevaisuudesta ja sen saavuttamisesta.

Yleistä

Suurin osa oppilaista ja opiskelijoista syö kouluruokaa, mutta erityisesti ylempien vuosiluokkien oppilaat jättävät toisinaan kouluruuan syömättä. Kouluruokailuun osallistumisen edistäminen on yksi tärkeimmistä suomalaisen kouluruokailun kehittämiskohteista. Myös Opetushallituksen kouluruokailufoorumi on nostanut sen tavoitteekseen teemalla Kaikki syövät! Tavoite on linjassa myös kansainvälisen kouluruokakoalition asettaman päämäärän kanssa, jonka mukaan jokaisella lapsella tulisi olla mahdollisuus saada terveellinen ja ravitseva ateria koulussa vuoteen 2030 mennessä

Kouluruokaohjelmaan on kirjattu tavoite: Perusopetuksen välipalikäytäntöjen kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi tulisi maksuttoman koululounaan lisäksi tarjota maksuton ja ravitseva aamu- tai välipala kouluruokailusuositusten kriteerien mukaisesti. Välipala tulee resursoida erillisenä opiskelutyöpäivän ateriana.

Kuntaliitto toteaa, että mikäli asiassa edettäisiin ohjelmassa esitetyllä tavalla, olisi kyseessä kunnille merkittävä uusi laajeneva tehtävä kustannusvaikutuksineen. Kuntaliitto suhtautuu ehdotukseen varauksella ja pitää välttämättömänä, että asiaa selvitetään perusteellisemmin.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Erityisruokavaliot ja eettiset ruokavaliot

Ruokapalvelu-resurssien osalta haluamme nostaa kouluruokailussa entistäkin useammin nousevan haasteen eettisyyteen liittyvät elintavat ja sitä kautta uudenlaiset ruokavaliot. Koulujen ruokapalvelut huomioivat kiitettävästi tänäkin päivänä erityisruokavaliot, mitkä liittyvät lääketieteellisesti osoitettuihin ruoka-aineallergioihin.

Ehdotamme, että tässä kouluruokaohjelmassa nostetaan hyvänä käytäntönä koulussa koululounaalla tarjottavan vapaasti valittavat pääruokavaihtoehdot ja aterianosat. Tällöin esim. vegaanista ruokavaliota noudattava oppilas voi itse valita ateriansa jo nykyään tarjotusta kasvisruoka vaihtoehdosta itselleen sopivat osat. Kasvisruuan lisääminen erityisesti yläkoulussa on suositeltavaa.

Ammatillisen ja toisen asteen näkökulmasta:

Ammatillisen koulutuksen puolella osassa oppilaitoksia on tarjolla aamupalaa (esim. aamupuuroa) opiskelijoiden hyvinvoinnin ja opiskelukyvyyn tueksi. Tällä keinoin lisätään opiskelijoiden motivaatiota läsnäoloon kouluaamuina. Mielestämme toisen asteen koulutusmuodoissa ei ole kuitenkaan

tarkoituksenmukaista yhdenmukaistaa kouluaterian tarjoamiseen liittyviä määräyksiä varhaiskasvatus- ja perusopetuslainsäädännön mukaisiksi.

Kuntaliitto haluaa korostaa välipalan osalta vapaaehtoisuutta ei velvoitetta. Osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista on aikuisia ja opiskeluihin sisätty paljon harjoitteluita oppilaitoksen ulkopuolella, joten välipalatarjoilu koululla tuottaisi järjestäjälle hävikkiä eikä opiskelijoiden näkökulmasta olisi kuitenkaan saavutettavissa. Terveysten ja hyvinvoinnin kannalta kohtuuhintaisia ja terveellisiä välipaloja tulisi olla tarjolla oppilaitoksen esim. kahviloissa ja kanttiineissa.

Kestävän kehityksen periaatteiden ja vastuullisuuden noudattaminen ja huomiointi osana kouluruokailua on hyvä asia. Kestävyys-ajattelu on osa ruokakasvatusta ja sen nivominen osaksi kodian ja koulun yhteistyötä on tärkeää.

Ohjelmassa esitetään, että kehitetään nuorten kuulemisen tapoja kouluruokailun kehittämiseen. Varmaankin kannatettavaa, että kunnissa ja oppilaitoksissa mietitään erilaisia mahdollisuuksia osallistaa ja kuulla nuoria kouluruokailun osalta. Nuoret itse nostivat esille helposti toteutettavat kyselyt ja aloite-/palautelaatikot, joita voitaisi käyttää enemmänkin. Tärkeänä nostona tulivat esille myös nuorten vaikuttajaryhmät, oppilaskunnat ja nuorisovaltuusto, jotka voitaisi ottaa paremmin mukaan kouluruokailun suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Luonnoksen loppupuolen lause ”Kouluruokailulle määritellyt vaikuttavuusindikaattorit mahdollistaisivat tulevaisuudessa entistä kohdennetumman kouluruokailun kehittämistyön” on tässä kohtaa epämääräinen ja vaatii tarkentamista. Indikaattorit mahdollistavat systemaattisemman seurannan ja kehittämiskohteiden löytämisen. ja siten tukevat tiedolla johtamista. Kouluruokaindikaattoreiden saaminen kuntakohtaisesti voi olla edelleen haaste, kun tietoa joudutaan keräämään itse. Kehitystyötä luotettavan ja automaattisen tiedon aikaan saamiseksi tulee ponnistella.

SUOMEN KUNTALIITTO

Terhi Päivärinta

Tarja Tenkula

Hyvinvointi- ja sivistysyksikön johtaja

Erityisasiantuntija